

Inleiding

Vandaag is het de eerste zondag van de veertigdagentijd. Voorbereidingstijd naar Pasen toe. Terwijl niet ver van ons vandaan een oorlog woedt die ons bang maakt en boos, lezen we een opstandingsverhaal – voor wat moed en misschien zelfs enige troost. Want opstandingsverhalen kun je lezen als een aanklacht tegen doodlopende wegen in alle soorten en maten. Met 8 maart – internationale vrouwendag – in gedachten lezen we er eentje met een hoofdrol voor een vrouw die voor geen kleintje vervaard is. Het is een wonderlijk verhaal. Maar – zo schijnt David Ben Gurion gezegd te hebben – wie niet in wonderen gelooft, is geen realist.

Overdenking

Veel verhalen in de bijbel zijn ontstaan als reactie op totale uitzichtloosheid. Verteld en opgeschreven in een land dat speelbal was van grote mogendheden. In een samenleving waar een kleine elite de grote massa uitkneep. Desondanks dachten sommigen dat het anders kon. Dat wat onmogelijk leek – een sprookje welhaast – , dat dat wel degelijk mogelijk was: leefbare toekomst met brood en recht en waardigheid en liefde voor iedereen en alles.

Om die overtuiging te voeden en levend te houden zijn wonderbaarlijke verhalen gemaakt en doorgegeven. Sprookjesachtig bijna. Maar er zitten wel wrede sprookjes tussen, waarin de uitzichtloosheid die men beleefde is verbeeld op een manier die ons de keel dicht kan knijpen. Zoals in dit verhaal over een moeder die haar kind verliest.

Een kind verbeeldt in Bijbelse beeldtaal de toekomst en een moeder staat niet zelden model voor het volk Israël. Het is een bekend motief dat een vrouw onvruchtbaar is – dat het volk op een doodlopende weg zit. Maar dan wordt er volslagen ongedacht toch een kind geboren. Denk aan Isaac. Denk aan Samuel. Denk aan Johannes de Doper. Het verhaal van vandaag is een echo van het verhaal over Sara, de vrouw van Abraham, die op hoge leeftijd hoort dat ze toch nog moeder zal worden. Sara lacht erom en de vrouw die we vandaag ontmoeten deelt haar scepsis. Maar het kind komt er wel degelijk. Alleen, de vrouw uit Sunem raakt het ook weer kwijt. Dacht je net nieuwe toekomst in handen te hebben, wordt die hoop je weer uit handen geslagen. Het is de geleefde ervaring van mensen die na een revolutie ontdekken dat ze de ene dictator hebben ingeruild voor een andere. Bijvoorbeeld.

Waarom zouden sommige motieven zo vaak terugkomen in de bijbel. Na één keer snappen we het toch wel? Waarom nóg een onvruchtbare vrouw die zwanger wordt? Waarom nóg een dode die tot leven wordt gewekt? Ten eerste, we kunnen het vaak maar moeilijk geloven. Toch? Dat die andere wereld echt mogelijk is, bedoel ik. Dus misschien hebben we het nodig – dat het ons keer op keer verteld wordt. Zoals we ook week in week uit brood en beker delen. Ten tweede, ze horen bij elkaar: Mozes, Elia, Elisa, Jezus. Mirjam, Hanna, Maria. De overeenkomsten tussen hun verhalen vertellen ons: dit is in wezen hetzelfde verhaal. Dezelfde

Naam. Dezelfde opdracht. En ten derde, juist omdat de verhalen op elkaar lijken, worden we op het spoor gezet van de verschillen. En precies die verschillen willen ons ook iets vertellen. Het verhaal dat we vandaag lezen gaat over een 'grote' vrouw, groot in de zin van: een rijke vrouw. We lezen dat ze een trotse grondbezitter is, die manlief, maaiers en knechten voor zich aan het werk heeft. Voor die Godsmen die ze regelmatig langs ziet komen, bouwt ze haar huis graag uit. Haar verhaal vertoont allerlei gelijkenissen met een aantal andere verhalen over Elisa en over zijn voorganger Elia, maar in die verhalen gaat het over weduwen, over armoede, over schulden. Direct aan dit verhaal voorafgaand staat zo'n verhaal: over een vrouw die op de nek gezeten wordt door een schuldeiser en bij Elisa te raden gaat. Nogal wiesdes dat die vrouwen gered moeten worden uit hun ellende. Maar deze grote vrouw, die redt zich toch prima? Kunnen wij iets voor je doen, vragen haar gasten? Kunnen wij een goed woordje voor je doen bij koning of legercommandant. Haar antwoord klinkt als: Nee hoor, ik red mezelf wel. Wacht even, zegt dit verhaal. Dat denk jij misschien. Maar ook jij hebt geen toekomst. En ergens weet de vrouw dat misschien ook wel en heeft ze daarom de profeet in huis gehaald. Om haar te vertellen wat ze eigenlijk al weet en om haar te helpen. De vrouw die slachtoffer is van de schuldeiser en deze welgestelde vrouw uit Sunem, ze vormen een tweeluik en misschien herkennen wij ons wel het makkelijkst in de laatste. Wij dachten ons prima te redden. Maar het kan gebeuren dat we ons realiseren dat ook onze toekomst op het spel staat. Geen pechvogels aan de ene en geluksvogels aan de andere, goede kant van de streep – maar een toekomst die we delen. Het roer moet NU om, schrijft het IPCC over klimaatverandering. En wat nu in Oekraïne gebeurt is een harde les hoe ook onze toekomst op het spel staat als we een machtsbeluste dictator te lang veel te weinig tegengas geven. Als deze vrouw inziet dat ook háár toekomst op het spel staat, dan krijgt ze haar toekomst letterlijk weer in handen: ze nam haar zoon en ging naar buiten.

De verteller benadrukt dat ook Elisa de dood van de jongen niet heeft zien aankomen. 'JHWH heeft dit voor mij verborgen gehouden', zegt hij in dat stuk van het verhaal dat ik omwille van de tijd heb samengevat. Dit is geen profeet uit de serie: *I told you so*. Hij heeft ook geen voorspellende gaven. En hij is al helemaal geen magiër die met fraaie hokuspokus de show zal stelen. Hij doet de deur van de kamer dicht en bidt tot JHWH. Mijn God is redding, zo heet Elisa. Een naam om te doen. En de profeet doet zijn naam eer aan: hij gaat op de jongen liggen en met alle afschuwelijke verhalen over misbruik zou je het gedicht dat hier klinkt bijna niet meer horen: mond op mond, zodat we weer kunnen ademen en spreken, oog op oog zodat we weer kunnen zien wat is, handen op handen, zodat we weer kunnen doen wat moet gedaan. De jongen niest, zeven keer natuurlijk..., en doet zijn ogen open.

Als wij vandaag de moed dreigen te verliezen... als we betwijfelen of we het tij van de klimaatverandering nog wel kunnen keren... als wij ons afvragen of vrede geen achterhaald sprookje is... laten we het verhaal over de grote vrouw en haar zoon dan opladen met verhalen van vandaag. Over vrouwen – en mannen – die zich ook niet neerleggen bij uitzichtloosheid. Over vrouwen – en mannen – die zich ook niet laten gezeggen dat het nu toch niet de tijd is om te handelen. Over vrouwen – en mannen – die ook niet te groot zijn om van mening te veranderen, om tot inzicht te komen en daarnaar te handelen. Mogen al die verhalen ons inspireren om vast te houden aan onmogelijk gedachte mogelijke dingen en om, waar we kunnen, op te staan.

Met die vrouwen – en mannen – in gedachten lees ik slot een gedicht van Dorothee Sölle. Het heet 'Tegen de dood'.

Tegen de dood

Ik moet sterven
maar dat is ook alles
wat ik voor de dood zal doen.

Alle andere eisen
om zijn ambtenaren te respecteren
zijn banken als mensvriendelijk
zijn uitvindingen als vooruitgang van de wetenschap te huldigen
zal ik afwijzen.

Alle andere verleidingen
tot een milde depressie
tot een geoliede distantie
tot een zeker weten dat hij hoe dan ook overwint
zal ik weerstaan.

Sterven moet ik
maar dat is ook alles
wat ik voor de dood doe.

Lachen zal ik tegen hem
verhalen vertellen
hoe ze hem te slim af zijn geweest en hoe de vrouwen hem
het land uit hebben gedreven.

Zingen zal ik
en land op hem veroveren met elke toon.
Maar dat is ook alles.